

Aýal-gyzlar kapitalizmiň Halkara Zenanlar gününü eýelemesinden has artygyna mynasyp

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler
написано kitapcy | 24 январа, 2025

Aýal-gyzlar kapitalizmiň Halkara Zenanlar gününü eýelemesinden
has artygyna mynasyp AÝAL-GYZLAR KAPITALIZMIŇ HALKARA ZENANLAR
GÜNÜNI EÝELEMESINDEN HAS ARTYGYN MYNASYP

*Halkara Zenanlar gününüň bütin dünýäde bellenyň gni Oliwiýa
Petter şu güne söwdalaşma mümkinçiligi döretmekden el çekmegiň
nämüçin hemişekisinden has möhümdiginiň üstünde durup geçýär.*

Madridde aýal-gyzlar 8-nji martda zorluk-süteme we deňsizlige
garşy protest bildirdi. **(Reuters)**

2021-nji ýylda aýal-gyzlaryň güýçlenmegini baýram etmek nämäni aňladýar. Gelen bukjamyň nämä aýdýandygyny aýdyp bereýin. Bu, 45 sterlinge bahasy bolan, ýüzünde Frida Kalonyň yzü bolan ýassyk almagy aňladýar. Içinde jynsy deňsizlige garşy ýüzlenme bilen ýekeje bägül bolan bir desse gülden ruhlanandygyny aňladýar. Adyny «çygyr açan aýaldan» alan bir käse duzly karamelli doňdurma iýmegi aňladýar.

Sosial mediýanyň dürli-dürli kesgitlemesi bar. Aslyýetine seredende birnäçe kesgitlemesi bar. Muňa görä zenanlar günü hemmelere tanyş-bilişleriňizi, gyz tanşyňyzy we ejeňizi nähili gowy görýändigizi aýtmak diýmek. Adamlara aşagyna Gloriýa Staýnemden sitata alan fotosuratyňyzda nähili özüne çekiji görüňändigizi görmek diýmek. Sizi ruhlandyran zenanlar bilen şerap içmek we wagtyňy hoş geçirmek diýmek.

Her ýyl 8-nji mart günü dünýäde zenan hak-hukuklarynyň we jynsy deňligiň ösüşini goramaga niýetlenen çäre bolan Halkara Zenanlar günü baýram edilýär. Her ýyl bellenyän baýramçylyk Nýu-Ýorkda aýal-gyzlaryň iş şertlerini protest edýän we deň syýasy, ykdysady hak-hukuklary talap eden 1908-nji ýylyň tekstil işçileriniň iş taşlaýyşyny ýatlamak maksady bilen başlady. Ýöne indi bu many suwlandyrylyp, parodiýa derejesine ýetirlene meňzeýär.

Soňky ýyllarda markalar barha aň bulaşdyryjy görnüşde şu gün kapitallaşdyrýar. Hamala beýleki hoşniýetli baýramçylyklar bir hatarda Halkara Zenanlar günü hem diňe söwdalaşma mümkinçiliginden başga zat däl ýaly.

Her ýyl bu güne gury gadyr edip, ähmiýetini pese düşürmekden başga zada ýaramaýan Halkara Zenanlar günü çäreleriniň we harytlarynyň mahabatyny edýän markalardan ýüzlerçe elektron hat alýaryn.

Şu gün daşyndan göräýmäge hemme zat, ha ol «kokteýl sagadyna güýçlendiriji many goşmagy» wada berýän bir çüýşe jin bolsun, ha ol Birleşen Korollykdaky 33 million aýal-gyzy bir guty şokolad bilen birleşdirjegini aýdýan çärrle bolsun, Halkara Zenanlar gününüň harydy bolup biljek görnüşde täzedan şekillendirilip paketlenip biler.

Elbetde, bularyň hiç biri Halkara Zenanlar gününe mahsus däl.

Markalaryň ärdemli görkezişi hökmünde feminism wagonyna münmeginiň yzynda uzak taryhy bar. «Dior»-yň Çimamanda Ngozi Adičäniň sözlerinden peýdalanylýp, 620 euro satylan harytdan düşen pula hiç bir şekilde haýyr-sahawat guramalaryna berilmändigi üçin jedel turzan «Hemmämiz feminist bolmaly» ýazgylý şortini ýadyňa salýaňyzmy? Hemmämiz feminist bolmaly, ýöne görnüşi ýaly öýe gowy aýlyk getirýän bolsak. Eýse köpüsi zähmet hukugyny bozmakda aýyplanýan we megerem öz zenan dokmaçy işgärlerine güzeranyny aýlap biljek aýlyk bermeyän moda markalarynyň ähli feminist markaly harytlaryna näme diýmeli?

Serediň, düşüň. Menem bir gezek üstünde göwsüň şekili bolan bulgurdan suw içdim. Ýöne maňa sufražetleri beýgeltmegiň bir ýolunyň şudugyny aýtmaň. Hawa, birnäçe markanyň Halkara Zenanlar günü mynasybetli çykarylýan harytlardan düşen girdejiniň belli bir bölegini aýal-gyzlary goldaýan guramalaryň hasabyna geçirýändiginem bilýäris. Ýöne muny etmeyän markalaram az däl. Şeýle-de satyn alýanlaryňyzyň az-uçugy haýyr-sahawat guramalaryna peýda getirýänem bolsa, bu az-uçuk peýdanyň zenan hak-hukuklaryny kämilleşdirmekde gönüden-göni täsiriniň bardygyny aýdyp bolmaz.

Kapitalizm jynsy gyrađeňlige dahylly bolmaly günü doly gysymyna gysdy.

Özem by harytlar goldanýandyklaryny aýdan deňligiň bahasyna öndürilýär. Aýal-gyzlaryň feminist şortilere zerurlygy ýok. Bize gerek zat deň aýlyk we kadaly zähmet şertleri. Elbetde, ýüzi ýazgylý şorti satyn alyp bilersiňiz, ýöne munuň ol şortini tikýän aýal-gyza näme peýdasy bar?

Halkara Zenanlar gününüň özüňiziň we tanyşlaryňyzyň filtrlenen fotosuratlaryny sosial mediýada paýlaşmak üçin diňe başga mümkinçilige öwrülmegi bilen her ýyl geçirilýän zenan hak-hukuklary baýramynyň deň derejede haştag goşulýan Walentina günü we Halkara Kapkeyk günü ýaly baýramçylyklar bilen bir hatara goýulmagy-da munuň üstesine.

Şular ýaly belli günlerde içi boş marka işinden çekilip bilersiňiz, ýöne bu aýal-gyzlaryň güýçlenmegine dahylly hasaplanan bir günde mümkin däl. Halkara Zenanlar günü üçin az

mukdarda kömek maksatly sadakalarda bolmakdan ötri has many-mazmunly işleri bolan kompaniýalar bolsa-da (Bodyform jynslaryň arasyndaky gynançly deňsizligi gidermek üçin kompaniýanyň başyny başlap, tehnologik aksessuar şereketi «PopSockets» satuwynyň 50%-ni mart aýynyň dowamynda «Malala» fondyna geçirýär), şeýle kompaniýalara seýrek duşulýar.

Işler birnäçe ýyl bäri şeýle dowam edýär, ýöne 2021-nji ýylda bularyň hemmesi hasam gelşiksiz görünýär. Pandemiýa aýal-gyzlara ýiti täsir etdi. BMG-nyň Zenanlar guramasy (UN Women) koronawirus ýokanjynyň jemgyýetçilik jynsy deňligini 25 yza serpikdirip biljegini aýtdy. Munuň birnäçe sebäbi bar, iň açyk bolany-da pandemiýanyň erkekleri garanda aýal-gyzlara has ýiti täsir eden çaga seretmek, iş we saglyk hyzmaty ýaly meseleleriň üstüne san-sajaksyz şekillerde goşmaça kynçylyklar ýüklenen bolmagy.

Fewralda UNISON tarapyndan geçirilen bir barlagyň netijesi öň hatardaky işlerde işleýän aýal-gyzlaryň üçden birisiniň diýen ýaly «pandemiýa wagtyndaky maddy kynçylyklaryň aşagyndan çykmak üçin» aňyrsyna üýşürip goýanja pullaryny harçlamaga mejbur boljakdygyny görkezdi. Başga ýerlerde, habarnamalar iş berijileriň işleýän enelere döwlet goldawly tölegli rugsat bermegi ret edendigini we barha artýan mukdarda zenanyň koronawirus wirusynyň özlerini «gorkunç garyplyga» iterendigini aýdyp, jelepçilik etmäge yönelendigini görkezýär. Muňa birem geçen ýyl öýde bolýan urup-ýençme wakalarynda görülen eýmendiriji artyş hem goşulýar. 2020-nji ýylyň aprel aýynda Döwlet öýara urup-ýençmelere garşy kömek dispetçeriniň bir günde alan arz-şikaýatlarynyň sany 100-den geçdi.

Hakykatda, Halkara Zenanlar gününiň aşa markalaşmagy bu baýramyň hakyky we soňky derejede manysyny ýoýma howpuny döredýär hem-de aýal-gyzlaryň yüzbe-ýüz bolýan hakyky meseleleriniň ýakymly, gülgüne «feminist» palasyň aşagyna süpürilmegine şert döredýär. Markalaryň aýal-gyzlary gutlamak islemeginde ýalňyşlyk ýok, emma aýal-gyzlaryň häzirki wagtda hak-heşdek deňsizliginiň agramyny göterendigini hasaba goşup, muňa laýyk bahalary düşürýänçä bu ýagdaý aýal-gyzlaryň çyrcytyr bolup gazanýan pullaryny ýitirmekleriniň başgaca ýoly

dälmi näme?

Bu markalar öz şereketlerinde aýal-gyzlary goldamak üçin hakyky sistematiki özgeriş geçirip bilýärmä? Uly ähtimallyk bilen ýok. Bütün bulary nazara alsak, «raýdaşlyk» el kremiňiz we çäklendirilen sanda öndürilen gülgüne sandalileriňizde özümi güýçlenen ýaly duýmaýandygym üçin menden aýyplaşmaň.

Oliwiýa PETTER,

@olviapetter1

11.03.2021 ý. Edebi makalalar